

De dood als kunstwerk

Theo d'Or-winnares Chris Nietvelt speelt in de nieuwe productie van Toneelgroep Amsterdam een kunstenaar die van haar eigen sterven een kunstwerk maakt, hoort **Eric van der Velden**.

Videoprojectie komt vaker voor bij theatervoorstellingen. Maar zelden pakt de wisselwerking tussen live acteren en cameraregistratie zo intens uit als bij de regies van Ivo van Hove. Ook internationaal bleef dat niet onopgemerkt. *Opening Night* (2005) en *Romeinse Tragedies* (2007) stonden op het affiche van tal van prestigieuze speelplekken, van New York tot het Festival van Avignon.

Dat een explosie aan beeld niet hoeft te betekenen dat het 'ouderwetse' acteren ondergesneeuwd raakt, bewijzen de Theo d'Ors die in beide Toneelgroep Amsterdam-producties zijn gevallen. Elsie de Brauw kreeg de hoogste acteursonderscheiding voor haar fenomenale vertolking van diva in *Opening Night*. Chris Nietvelt imponeerde de jury met een hartverscheurende Cleopatra in *Romeinse Tragedies*.

In *Kreten en gefluister* (*Cries and Whispers*), de komende multimedia-regie van Van Hove, speelt Nietvelt opnieuw een belangrijke rol. Zij is Agnes, een middelbare vrouw met terminale kanker. In aanwezigheid van haar twee zussen (Halina Reijn en René Fokker) en een bediende (Karina Smulders) brengt zij in het ouderlijk landhuis haar laatste dagen door. Voor Van Hove is het het tweede filmscript van de Zweed Ingmar Bergman dat hij een nieuw toneelstuk inblaast. Eerder zette hij met veel succes zijn *Scènes uit een huwelijk* op het repertoire.

„Het script,” vertelt een met verf besmeurde Nietvelt tijdens de lunchpauze van een lange repetitiedag, „heeft heel weinig tekst. Niet meer dan veertig bladzijden, waarvan de helft sfeerbeschrijving. Voor Bergman was het geen film zoals alle andere. Hij volgde een gevoel, dacht in kleuren en licht. Er is sprake van een summier psychologisch lijntje: de drie zussen zijn slecht in staat om gevoelens te tonen, wat te maken heeft met hun jeugd. Ze zijn heel koud opgevoed.”

Kreten en gefluister ademt volgens Nietvelt de tijdgeest van de jaren '80. „Performance, living art..., dat

soort kunststromingen. Niet het verhaal staat voorop, maar het scheppen van een atmosfeer die je spiritueel zou kunnen noemen. Agnes is een kunstenaar. Die achtergrond haalt Ivo meer naar voren dan in het origineel. Bij ons is zij een videokunstenaar die van haar eigen dood kunst wil maken.” Nietvelt neemt ook zelf de camera ter hand. Dat doet ze op aanwijzingen van een vooraanstaande New Yorkse videokunstenaar.

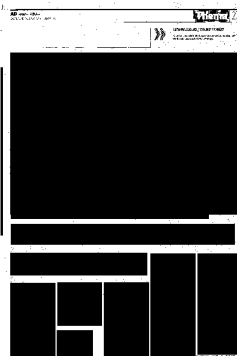
Ivo van Hoves vader is twee jaar geleden overleden. Die emotie zal ongetwijfeldk in zijn regie doorwerken. Chris Nietvelt, die al vanaf haar afstuderen met hem samenwerkt, „Wat ik zelden doe, heb ik nu wel gedaan: ik heb mijn nog jonge kinderen meegenomen naar een repetitie. Omdat ik de voorstelling als een mooie aanleiding zie om het er eens over te hebben. Toen ik zelf kind was, kwam mijn oma bij ons wonen toen het duidelijk was dat zij zou sterven. Dat was vanzelfsprekend in de streek waar ik vandaan kom. Zo raakte je voorbereid op het onvermijdelijke. Tegenwoordig stoppen we de dood zo lang mogelijk weg. De meeste jonge mensen hebben geen idee hoe het is als je de dood in de ogen moet zien.”

De uit Vlaanderen afkomstige Nietvelt werkt vrijwel altijd met dezelfde twee regisseurs: Ivo van Hove en Johan Simons (vanaf 2010 intendant van het Münchner Kammer-spiele). Waarom toch zo eenkennig? „Als je jezelf echt bloot wilt geven, als je wilt voorkomen dat je in herhaling valt, betekent dit dat je jezelf voor 90 procent van de tijd belachelijk maakt. Ik voel me tijdens het repeteren heel vaak belachelijk. Niemand voelt zich graag belachelijk. En als het dan tóch moet, dan wel graag in een omgeving die vertrouwd is en waar je je gewaardeerd voelt.”

→ **Kreten en gefluister door Toneelgroep Amsterdam. Vr 20 maart, première Antwerpen. Ma 30 en di 31. mrt., Stadsschouwburg Groningen. Wo 1 en do 2 april, Stadsschouwburg Utrecht. Ma 6 en di 7 april, Kon. Schouwburg Den Haag. Wo 8 apr, Chassé Theater**

Breda. Vr 10 en za 11 apr. Theater aan de Vrijthof, Maastricht. Di 14 t/m za 18 apr, Stadsschouwburg A'dam. Di 21 en wo 22 apr

'Tegenwoordig stoppen we de dood zo lang mogelijk weg.'

Karina Smulders (buitenkant) en Chris Nietvelt in *Kretnen en Gefluister*, een Bergman-klasseker die in een moderne jas is gevat. FOTO JAN VERSWEYVELD